

TÜRKİYE'DE AKADEMİSYENLERİN ÖZLÜK HAKLARININ MEVCUT DURUMU VE ÖZLÜK HAKLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ RAPORU

Ülkemizde 2023 hedefleri çerçevesinde belirlenen amaçlara ulaşmak için kararlı bir şekilde önemli adımlar atılmıştır. Bilim toplumu oluşturmak için bu süreç hızlandırılarak devam ettirilmelidir. Bilim toplumunun oluşumu, çağdaş eğitim düzeyinin yakalanması ve geleceğin nitelikli insanların yetiştirilmesi ile sağlanacaktır. Çağdaş eğitim düzeyini yakalamanın ve nitelikli insan yetiştirmenin temel unsurlarının başında üniversitelerdeki nitelikli akademisyen sayısının artırılması gelmektedir. Son yıllarda ülkemizin birçok bölgesinde yeni üniversiteler açılmış, bu üniversitelerin yapılanmasına önemli ölçüde yatırım yapılmaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşma açısından yeni kurulan üniversitelerimizin fiziki ve beşeri yapılanması büyük önem taşımaktadır. Üniversitelerin önemli problemlerinden birisi olan nitelikli öğretim elemanı temini irdelenmesi gereken önemli bir problem olarak karşımızda durmaktadır. Üniversitelerden mezun olan başarılı öğrencilerin akademik kariyer yapmaktan kaçınmaları ya da akademik kariyerlerine devam etmemelerinin önemli sebeplerinden biri farklı kurum ve kuruluşlarda elde edebilecekleri gelirlerin, akademik personel olarak elde edebilecekleri gelirlerden çok daha yüksek olmasıdır. Bu nedenle üniversiteler nitelikli akademik personel temininde güçlük çekmekte ve var olan personellerini de kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar.

Günümüzde öğretim elemanları çalışma zamanlarını, geleceğin nitelikli insanlarını yetiştirmek, bilimsel çalışmalar yapmak, proje ve patent geliştirmek gibi aktiviteler yerine, daha fazla gelir elde etme düşüncesiyle ek derslerde harcamaktadır. Bilim toplumu olmanın önemini kavramış bir ülkede öğretim elemanlarına ekonomik durumlarını düzeltmeleri için daha fazla derse girmek, çözüm olarak sunulmamalıdır.

2001- 2013 dönemi içerisinde ülkemizde meydana gelen ekonomik gelişmeler sonucu elde edilen kazanımlar, özel sektör ve kamu kesiminde istihdam edilen personel maaşlarına da yansımıştır. Kamu kesiminde meydana gelen yansıma detaylı bir şekilde incelendiğinde, maaş artış oranları ünvanlara ve sektörlerle göre farklılıklar göstermektedir. Öğretim elemanlarının maaşlarında meydana gelen artışların diğer memur maaş artışlarına göre daha az olduğu görülmüştür. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan bazı memurların 2001 ve 2013 yıllarında aldıkları net maaşları ve 2001 yılına oranla 2013 yılı maaşlarındaki artış oranları Tablo 1’de sunulmaktadır. Tabloya göre, ilgili dönemde kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan memurlar içerisinde en fazla maaş artışı % 1100 oranıyla “Memur” maaşlarında gerçekleşmişken, en düşük maaş artışı ise % 421 oranıyla “Doçent” maaşlarında gerçekleşmiştir.

Tablo 1: 2001 – 2013 Dönemi Kamu Kesimi Çalışanları Maaş Değişim Oranları

ÜNVANLAR	2001	2013	Artış Oranı (%)
Memur	163	1.956	1100
Avukat	358	3.856	977
Öğretmen	225	2.381	958
Şube Müdürü	330	3.322	907
Daire Başkanı (Bakanlık)	527	5.312	908
Daire Başkanı (Üniversite)	444	3.743	743
Vaiz	255	2.560	904
Doktor	326	3.243	895
Polis Memuru	283	2.714	859
Mühendis	365	3.394	830
Uzm. Doktor	433	3.896	800
Kaymakam	406	3.627	793
Başkomiser	373	3.049	717
Arş. Görevlisi.	324	2.376	633
Genel Müdür	948	6.496	585
Yardımcı Doçent	438	2.731	524
Profesör	677	4.124	509
Doçent	552	2.876	421

(Kaynak: Maliye Bakanlığı, Erzurum Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Kalkınma Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı)

*Tabloda verilen maaş tutarlarına, bölgesel ödemeler ile ek ders ve dil tazminatı gibi ödemeler dahil edilmemiş, aile ve bir çocuk yardımı ödeneği dahil edilmiştir. Yapılan karşılaştırmada aynı derece ve kademeler kullanılmıştır.

Tablo 1’de verilen 2001-2013 dönemi akademisyen maaşlarındaki değişimler incelendiğinde; maaş artış oranı, Araştırma Görevlisi için % 633, Yardımcı Doçent için % 524, Doçent için % 421 ve Profesör için % 509 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2, Cumhuriyet Altını ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın (GSYİH) 2001 ve 2013 yılları değerlerini ve artış oranlarını göstermektedir. 2001 – 2013 döneminde Cumhuriyet Altını fiyatındaki artış % 1503 ve GSYİH’deki artış ise % 720’dir. Akademisyen maaşlarındaki değişim ile Cumhuriyet Altını ve GSYİH değişimi karşılaştırıldığında arada büyük bir farkın olduğu açıktır.

Tablo 2: 2001-2013 Dönemi Cumhuriyet Altını ve GSYİH Değişim Oranları

Değişkenler	2001	2013	Artış %
Cumhuriyet Altını	40 TL	641 TL	1503,13
GSYİH	44.416.756.000 TL	364.177.484.000 TL	719,91

(Kaynak: T.C. Merkez Bankası)

Tablo 1’de yer alan 2001- 2013 dönemi verilerine göre en düşük maaş artış oranları Doçent ve Profesör maaşlarında gerçekleşmiştir. **2001 yılında Doçent maaşı ile 14 adet Cumhuriyet Altını** alınabiliyorken (14 ad. x 40 TL = 560 TL), **2013 yılında yaklaşık 4 adet Cumhuriyet Altını**

alınabilmektedir. 2001 yılına göre altın fiyatlarındaki değişim dikkate alındığında, Doçentlerin 2013 yılı maaşının (14 ad. x 641 TL = 8.974 TL) **9.000 TL** civarında olması gerekmektedir.

Profesör maaşları dikkate alındığında ise **2001 yılında profesör maaşı ile 17 adet Cumhuriyet Altını** alınabiliyorken (17 ad. x 40 TL = 680 TL), **2013 yılında yaklaşık 6 adet Cumhuriyet Altını alınabilmektedir.** 2001 yılına göre altın fiyatlarındaki değişim dikkate alındığında, Profesörün 2013 yılı maaşının (17 ad. x 641 TL = 10.897 TL) **11.000 TL** civarında olması gerekmektedir.

Tablo 3, 2001 ve 2013 yıllarında akademisyen maaşlarının Profesör maaşına oranını göstermektedir. 2001 yılında Doçentler Profesörlerin maaşlarının % 81,54'ü kadar maaş alıyorken, bu oran 2013 yılında % 69,74'e düşmüştür. Yardımcı Doçentler 2001 yılında Profesör maaşının % 64,70'i kadar maaş alıyorken, 2013 yılında % 66,22'si kadar maaş almaktadırlar. Araştırma Görevlileri ise 2001 yılında Profesörlerin % 47,86'sı kadar maaş alıyorken, 2013 yılında % 57,61'e yükselmiştir. Doçentlerin maaşının Profesörlerin maaşlarına göre düştüğü görülmektedir. Akademisyen maaşlarında meydana gelen artışlar genel olarak incelendiğinde; tüm akademisyenlerin hayat standartlarının düştüğü ve bu düşüşün özellikle Yardımcı Doçentler, Doçentler ve Profesörler için daha çarpıcı olduğu görülmektedir.

Tablo 3: 2001 – 2013 Yıllarında Akademisyen Maaşlarının Profesör Maaşına Göre Oranı

Unvanlar	2001	%	2013	%
Profesör	677 TL	100,00	4.124 TL	100,00
Doçent	552 TL	81,54	2.876 TL	69,74
Yardımcı Doçent	438 TL	64,70	2.731 TL	66,22
Araştırma Görevlisi	324 TL	47,86	2.376 TL	57,61

(Kaynak: Erzurum Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi)

Tablo 4: Araştırma Görevlisi ile Bazı Alternatif İş Kollarına Ait Maaşlarının Karşılaştırılması (2013)

Unvan	Maaş (TL)	Arş. Gör. Maaşına Oranı
Araştırma Görevlisi	2.376	1,00
Özel Sektör (Orta Düzey Yönetici)	> 2.500	1,05
Planlama Uzman Yardımcısı	3.208	1,35
Mühendis	3.394	1,43
Hakim ve Savcı	3.498	1,47
Kaymakam	3.627	1,53
Rekabet Kurulu Uzman Yardımcısı	4.110	1,73
Planlama Uzmanı	4.231	1,78
SPK Uzman Yardımcısı	4.617	1,94
Rekabet Kurulu Uzmanı	4.820	2,03
SPK Uzmanı	6.507	2,74

(Kaynak: Sermaye Piyasası Kurulu, Rekabet Kurulu, Maliye Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Erzurum Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi,)

Günümüzde üniversitelerin karşılaştığı önemli güçlüklerden biri, nitelikli Araştırma Görevlisi teminidir. Tablo 4, lisans düzeyinde eğitim aldıktan sonra müracaat edilebilecek önemli bazı iş kollarından birkaçının maaş tutarlarını ve bu maaşların Araştırma Görevlisi maaşına oranını göstermektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere; Araştırma Görevlisi kadrosu, alternatif iş kolları arasında en düşük maaşa sahiptir. Özellikle başarılı lisans mezunlarının iş seçiminde maaş faktörünü dikkate alarak diğer alanları daha fazla tercih etmeleri nedeniyle, Araştırma Görevlisi kadrolarına yapılan nitelikli başvurular azalmakta ve dolayısıyla sayıları yüz yetmiş civarında olan üniversitelerde nitelikli Araştırma Görevlisi ihtiyacı her geçen gün artmaktadır.

Tablo 5, üniversitelerde çalışan memur ve akademisyen maaşlarını göstermektedir. Tablo incelendiğinde, üniversitelerde en düşük maaşı Öğretim Görevlileri ve Araştırma Görevlilerinin aldığı görülmektedir. Üniversitelerin en önemli ayağını oluşturan akademisyenlerin maaşlarının genel memur maaşları karşısında çok düşük olduğu Tablo 5’de açıkça görülmektedir. Üniversitelerin temel işlevi olan bilimsel aktivitelerini yerine getiren akademisyenlerin üniversite bünyesinde faaliyet gösteren diğer memurlara göre bu kadar düşük maaşlarla istihdam edilmesi, iş verimliliklerini ve motivasyonlarını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 5: Üniversitelerde Çalışan Memur ve Akademisyen Maaşları (2013)

ÜN VANLAR	Maaş Tutarı
Öğr. Görevlisi	2.340
Arş. Görevlisi	2.376
Teknisyen	2.467
Ayniyat Saymanı	2.600
Yardımcı Doçent	2.731
Doçent	2.876
Şube Müdürü	3.250
Hukuk Müşaviri	3.355
Fakülte Sekreteri	3.600
Genel Sekreter Yardımcı	3.667
Daire Başkanı	3.743
Daire Başkanı (Müh.)	3.924
Genel Sekreter	3.980
Profesör	4.124

(Kaynak: Erzurum Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi)

Ülkemizdeki akademik personele ödenen ücretler Tablo 6'da sunulan bazı ülkelerdeki akademisyenlere ödenen ücretlerle mukayese edildiğinde akademisyenlerimizin aldığı ücretlerin düşük olduğu açıktır. Yurtdışında çalışan Profesörlerin aldıkları maaşlardan örnekler verecek olursak, Amerika Birleşik Devletleri'nde 9.729 TL, Avustralya'da 13.499 TL, Kanada'da 13.605 TL, Japonya'da 12.195 TL ve Almanya'da 6.475 TL ücret ödenmektedir.

Tablo 6: Bazı Ülkelerdeki Akademisyen Maaşları (2012)

Ülkeler	Unvanlar	Aylık	Para Birimi	Kur	Brüt TL	Kesintiler	Net TL
Avustralya	Öğr. Gör.- Arş. Gör.	5.295	Avus.Doları	1,8856	9.984,25	2.156,60	7.827,65
	Prof.	9.132	Avus.Doları	1,8856	17.219,30	3.719,37	13.499,93
Kanada	Öğr. Gör.	4.562	Kan. Doları	1,8085	8.250,38	1.831,58	6.418,79
	Yard. Doç.	6.300	Kan. Doları	1,8085	11.393,55	2.529,37	8.864,18
	Prof.	9.670	Kan. Doları	1,8085	17.488,20	3.882,38	13.605,82
Fransa	Yard. Doç.	2.998	Euro	2,3422	7.021,92	1.952,09	5.069,82
	Prof.	4.187	Euro	2,3422	9.806,79	2.726,29	7.080,50
Almanya	Yard. Doç.	3.278	Euro	2,3422	7.677,73	3.009,67	4.668,06
	Prof.	4.547	Euro	2,3422	10.649,98	4.174,79	6.475,19
Japonya	Arş. Gör.	385.886	Yen	0,0214	8.269,54	1.720,06	6.549,47
	Prof.	718.522	Yen	0,0214	15.397,93	3.202,77	12.195,16
Yeni Zelanda	Öğr. Gör.	4.795	Y. Z. Doları	1,4563	6.982,96	1.180,12	5.802,84
	Prof.	9.334	Y. Z. Doları	1,4563	13.593,10	2.297,23	11.295,87
İngiltere	Öğr. Gör.	2.175	Pound	2,8127	6.117,62	1.559,99	4.557,63
	Prof.	3.633	Pound	2,8127	10.218,54	2.605,73	7.612,81
ABD	Arş. Gör.	4.524	Dolar	1,7893	8.094,79	1.853,71	6.241,09
	Prof.	7.053	Dolar	1,7893	12.619,93	2.889,96	9.729,97

(Kaynak: Gümüşhane Üniversitesi, Basılmamış Çalışma Raporu)

27.06.1989 tarih ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile tüm memurlara ek ödemeler yapılmıştır. Bu ek ödemelere ilaveten, 02.11.2011 tarih ve 28103 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, 666 karar sayılı "Kamu Görevlilerinin Mali Haklarının Düzenlenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" ile yürürlüğe giren "eşit işe eşit maaş" olarak uygulanan ek ödeme zamları gerçekleştirilmiştir. Tablo 7'den de anlaşılacağı üzere, hemen hemen tüm memur kadrolarına ilave ek ödemeler gerçekleştirilmesine rağmen akademisyen maaşlarına bu kapsamda da herhangi bir ödeme gerçekleştirilmemiştir. Bu durum akademik personeli diğer memur kadrolarında çalışan bireylere göre dezavantajlı duruma düşürmüştür. Akademik personel dışında üniversite çalışanlarının bir kesimi yine bu yasal düzenlemeden yararlanamamıştır. Üniversitelerimizde daire başkanı olarak çalışan bir kişi 3.743 TL maaş alırken 666 sayılı kanuna göre bakanlıklarda çalışan bir daire başkanı 5.312 TL lik bir maaşla bir profesörden daha fazla maaş almaktadır.

Tablo 7: 375 ve 666 Sayılı KHK ile Ödenen Ek Ödeme Tutarları

KADRO ÜNVAN	375 Sayılı KHK EK ÖDEME (TL)	666 Sayılı KHK EK ÖDEME (TL)	FARK (TL)
MÜSTEŞAR	465	1.225	760
GENEL MÜDÜR	410	1.182	772
GENEL MÜDÜR YARDIMCISI	441	1.164	723
BELEDİYE GENEL SEKRETERİ	441	1.164	723
B. BLD. GN. SEKRETER YRD.	441	1.164	723
1. HUKUK MÜŞAVİRİ	441	1.164	723
KURUL BAŞKANI	441	1.164	723
DAİRE BAŞKANI	410	1.133	723
MÜDÜR	410	1.102	692
AOÇ MÜDÜRÜ	410	1.102	692
BYŞ. İLÇE BLD. BŞK. YRD	410	1.102	692
BÖLGE MD.	410	1.102	692
HUKUK MÜŞAVİRİ	410	1.041	631
SAVUNMA SEKRETERİ	410	1.010	600
SAYMAN	410	1.010	600
MÜDÜR YRD.	410	1.010	600
BAŞKAN YRD.	410	1.010	600
MESLEK UZMANLARI	404	857	453
RAPORTÖR, TERCÜMAN (15)	410	674	263
ZABITA, İTFAİYE BAŞÇ.	404	643	239
MEMUR			
* 1-2 dereceden aylık alanlar	398	674	276
* 3-4 dereceden aylık alanlar	398	612	214
* 5-7 dereceden aylık alanlar	398	551	153
* Diğer derecelerden aylık alanlar	398	520	123
MÜHENDİS, MİMAR			
* 1-2 dereceden aylık alanlar	588	919	331
* 3-4 dereceden aylık alanlar	588	857	270
* Diğer derecelerden aylık alanlar	557	796	239
KİMYAGER, ARKEOLOG, VB.			
* 1-2 dereceden aylık alanlar	502	735	233
* 3-4 dereceden aylık alanlar	502	674	172
* Diğer derecelerden aylık alanlar	502	612	110
UZMAN DOKTOR			
* 1-2 dereceden aylık alanlar	508	1.225	716
* 3-4 dereceden aylık alanlar	502	1.164	600
* Diğer derecelerden aylık alanlar	502	1.102	600
DİŞ DOKTORU			

Tablo 7: 375 ve 666 Sayılı KHK ile Ödenen Ek Ödeme Tutarları (Devam)

KADRO ÜNVAN	375 Sayılı KHK EK ÖDEME (TL)	666 Sayılı KHK EK ÖDEME (TL)	FARK (TL)
* 1-2 dereceden aylık alanlar	465	1.133	668
* 3-4 dereceden aylık alanlar	465	1.072	606
* Diğer derecelerden aylık alanlar	465	1.010	545
VETERİNER			
* 1-2 dereceden aylık alanlar	686	1.010	325
* 3-4 dereceden aylık alanlar	686	949	263
* Diğer derecelerden aylık alanlar	686	888	202
ECZACI			
* 1-2 dereceden aylık alanlar	453	857	404
* 3-4 dereceden aylık alanlar	453	796	343
* Diğer derecelerden aylık alanlar	441	735	294
AVUKAT			
* 1-2 dereceden aylık alanlar	410	919	508
* 3-4 dereceden aylık alanlar	410	857	447
* Diğer derecelerden aylık alanlar	410	796	386
MERKEZDEKİ VALİ	949	1.090	141
VALİ YARD. KAYMAKAM	612	1.225	612
EMNİYET MÜDÜRÜ			
1. Birinci Sınıf	338	453	116
HİZMETLİ			
1) 1-4 dereceden aylık alanlar	386	551	165
2) 5-7 dereceden aylık alanlar	386	490	104
3) Diğer derecelerden aylık alanlar	386	429	43
Rektör, Rektör Yrd. ve Dekan			
Rektör, Rektör Yrd. ve Dekan	441	441	0
Dekan Yrd. ve Yüksekokul Md. (Prof.)	421	421	0
Profesör	386	386	0
Doçent	349	349	0
Yardımcı Doçent	410	410	0
Araştırma Görevlisi	472	472	0

(Kaynak: 2.11.2011 tarih ve 28103 mükerrer sayılı Resmi Gazete)

ÖNERİLERİMİZ;

Akademik personelin özlük haklarının iyileştirilmesi şüphesiz ki maaş dışında ek gösterge, görev tazminatı gibi bir çok değişkene göre değerlendirilebilir. Fakat bu değerlendirmeler daha ziyade düzenlemeyi yapacak idare tarafından, düzenlemenin yapıldığı zamanın şartlarına ve politikalarına bağlı olarak yapılmaktadır. Bu kapsamda akademisyenlerin özlük haklarının iyileştirilmesine yönelik **acil ve uygulanabilir** önerilerimiz aşağıdaki gibidir.

- **Öğretim üyelerinin maaş ve özlük haklarında GSYİH artış oranına paralel bir iyileştirme yapılmalıdır.** Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın (GSYİH) bir ölçü birimi olarak alınmasının temel sebebi *akademik personelin bir hizmet üreticisi olarak GSYİH içerisinde bir paya sahip olması* ve sağladığı hizmetler ile GSYİH artışlarında rolünün olmasıdır.
- Öğretim elemanlarının gelir vergisine tabi maaş veya diğer kazançlarında gelir vergisi oranı %15 olarak sabit tutulmalıdır.
- ÖYP'li araştırma görevlilerine tanınan tüm haklardan (yabancı dil öğrenimi için verilen destekler, kitap ve konferans destekleri vb.) diğer araştırma görevlileri de yararlandırılmalıdır.
- Öğretim elemanlarının araştırma yapmasını, lisansüstü öğrenci yetiştirmesini teşvik eden ve araştırma projelerinden ek gelir almalarını sağlayan Proje Teşvik İkramiyesi (PTİ) ödemesi (TÜBİTAK projelerinde hali hazırda var olan) gibi uygulamalar Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) ve diğer proje bazlı çalışmalarda da uygulanmalıdır.

Prof. Dr. Muammer YAYLALI

Erzurum Teknik Üniversitesi

Rektörü

